

Nr 1474

av herr Bohman m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107 med förslag till lag om anställningsskydd för vissa arbetstagare, m. m.

Den ekonomiska politiken har, liksom arbetsmarknadspolitiken, som en huvuduppgift att eftersträva full sysselsättning. Den arbetslöshet som nu råder är djupt oroande, och olika motåtgärder för att förbättra sysselsättningsläget är oundgängliga. Framför allt har ungdomen och de äldre arbetstagarna för närvarande en svår situation på arbetsmarknaden.

I proposition nr 107 med förslag till lag om anställningsskydd för vissa arbetstagare, m. m., redovisas arbetslöshetsläget för den äldre arbetskraften. Vad som i detta sammanhang särskilt måste uppmärksammas är att äldre arbetstagare, som blivit arbetslösa t. ex. vid företagsnedläggningar, har betydligt svårare än yngre att erhålla ny sysselsättning. Det finns många orsaker härtill. Många äldre arbetstagare har förvärvat yrkeskunskaper som genom strukturomvandlingen inom näringslivet blir allt mindre efterfrågade. Exempel på detta är arbetstagare inom jordbruk, skogsbruk samt textil- och konfektionsindustrin. Ett annat stort problem är att en stor andel av de arbetslösa äldre är hemmahörande i regioner där sysselsättningsmöjligheterna över huvud är begränsade. Såväl inom den offentliga som inom den enskilda sektorn finns också exempel på att man ej tillräckligt uppmärksammat de äldres ansvarskänsla, låga frånvarofrekvens och längre erfarenhet av arbetslivet. Det bör emellertid nämnas att man från arbetsmarknadsstyrelsen i detta sammanhang framhållit att det i mycket stor utsträckning föreligger utomordentligt goda kontakter mellan arbetsförmedlingen, arbetsmarknadsverket och företagen.

Frågan om den äldre arbetskraftens sysselsättning är ett stort och allvarligt problem. Vi hälsar med tillfredsställelse att en särskild utredning tillsatts för att framlägga förslag om ökad anställningstrygghet. I den på kort tid utarbetade departementspromemorian har orsakerna till den äldre arbetskraftens bristande sysselsättning icke tillräckligt penetrerats. Vi förutsätter att den nämnda utredningen företar en mera djupgående analys av problemen. Detta är förutsättningen för att man skall kunna finna de lämpligaste lösningarna.

Det aktivitetsprogram för den äldre arbetskraften, som arbetsmarknadsmyndigheterna utarbetat i samarbete med arbetsmarknadens parter,

har utan tvivel haft stor betydelse. Det finns emellertid anledning att intensifiera programmet. Ytterligare insatser krävs, bl. a. i fråga om anpassning av arbetsuppgifter, och en än mer aktiv information såväl till de äldre som till arbetsgivarna. Den försöksverksamhet som med framgång bedrivs i Västernorrlands län förtjänar särskilt beaktande. De personella resurserna på länsarbetsnämnderna behöver därför förstärkas. De aktiviseringsinspektörer som för närvarande finns är alltför få, och deras arbetsbörda är för stor i förhållande till problemens omfattning. Arbetsmarknadsverket har under de senaste åren erhållit avsevärt ökade resurser såväl ekonomiskt som personellt. Det torde vara möjligt att inom ramen för tillgängliga resurser effektivisera verksamheten.

Allmänna synpunkter på lagförslagen

De lagförslag som förelagts riksdagen i proposition nr 107 företer så allvarliga brister att de enligt vår uppfattning endast i vissa delar kan accepteras och då endast provisoriskt. Lagförslagen skulle, om de genomfördes i sin helhet, t. o. m. kunna få en effekt motsatt den avsedda. Vi finner det ytterst anmärkningsvärt att regeringen inte tillgodogjort sig den erfarenhet som finns samlad inom den år 1970 till-satta "utredningen rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behö-righet för arbetsdomstolen". I stället har regeringen valt att på mycket kort tid utarbeta en departementspromemoria. I likhet med vad nämnda utredning framhållit i sitt remissyttrande anser vi att ett genomförande av de nu framlagda förslagen kommer att försvåra en presentation av mer slutgiltiga lösningar efter i viss mån andra framgångsvägar. Föl-jande uttalande i remissyttrande av arbetsdomstolens ordförande styr-ker vårt intryck av att lagstiftningen icke heller från arbetsrättsliga synpunkter är tillräckligt genomtänkt:

"Jag kan inte frigöra mig från det allmänna intrycket, att promemo-rians författare i förhållandevis stor utsträckning har funnit sig kunna överlåta oklara punkter och tekniska ofullkomligheter i lagförslaget till att avhjälpas vid rättstillämpningen. Enligt min mening är en sådan lagstiftningsteknik inte alldeles invändningsfri."

Om lagförslagen kan allmänt sägas att de innebär risk för negativa effekter för den samarbetsanda som varit rådande på den svenska arbetsmarknaden alltsedan Saltsjöbadsavtalet.

Förslaget till lag om anställningsskydd för vissa arbetstagare

Äldre arbetstagare har särskilt stort behov av rådrum för att, vid t. ex. en företagsnedläggning eller friställning av andra skäl, kunna söka sig en ny anställning. Från denna synpunkt är det därför berättigat att den äldre arbetskraften erhåller längre uppsägningstider. I likhet med flera remissinstanser förordar vi emellertid att från lagstiftningen undan-tas personer som har ålderspension enligt lagen om allmän försäkring.

Enligt vår mening skulle förlängda uppsägningstider för ålderspensionärer nämligen kunna leda till försämrade sysselsättningsmöjligheter för denna grupp. En sådan utveckling vore synnerligen beklaglig såväl för pensionärerna själva som för det samhälleliga intresset av att tillgodogöra sig det sysselsättningstillskott som pensionärernas arbete ger.

Vi vill därutöver, under återopande av i remissbehandlingen påtalade ofullkomligheter i lagen, understryka att lagstiftningen ges karaktär av provisorium. Vid en slutgiltig utformning av lagen bör vunna erfarenheter beaktas. Likaså bör hänsyn tas till följande påpekande i remissyttrandet från utredningen rörande ökad anställningstrygghet:

”Lagen om anställningsskydd avviker på flera punkter från den praxis som vuxit fram på arbetsmarknaden och görs tvingande utan möjlighet för arbetsmarknadens parter att göra de justeringar som kunde visa sig erforderliga på grund av gällande kollektivavtal eller bestående anställningsförhållanden.”

Förslagen till lag om vissa åtgärder för att främja anställning av äldre arbetstagare på den öppna arbetsmarknaden

Denna lagstiftning finner vi i väsentliga avseenden vara synnerligen illa genomtänkt. Den skulle, om den förverkligades, innebära ett frångående av principerna om en fri arbetsmarknad. Tvångsarbetsförmedling kan icke — vare sig från arbetstagarens eller från arbetsgivarens synpunkt — vara en riktig metod då det gäller att lösa de äldres sysselsättningsproblem. Något exempel från andra länder på sådana ytterlighetsmetoder har ej angetts i propositionens redovisning för utländska förhållanden. I likhet med den tidigare nämnda utredningen rörande ökad anställningstrygghet anser vi att förslaget, att det skall stå företrädare för arbetstagarorganisation fritt att lämna förslag på arbetsgivarvare som bör omfattas av åtgärder enligt lagen, inte kan vara ägnat att främja goda relationer på arbetsmarknaden. Den uppgiftsskyldighet som föreslås innebär risker för en omfattande byråkrati. Den föreslagna lagen innebär vidare — när det gäller anvisningar till företag — genom sin löslighet långtgående möjligheter för administrativa myndigheter att fatta för enskilda företag vittgående beslut vilkas innehåll ej på förhand kan förutses. Att utdöma böter eller fängelse för arbetsgivare som inte följer arbetsmarknadsstyrelsens anvisningar kan näppeligen vara ägnat att främja de goda relationer på arbetsmarknaden som är en förutsättning för att åstadkomma bättre förhållanden för den äldre arbetskraften.

Lagförslaget kan knappast stimulera intresset att lokalisera företag till de delar av landet där arbetslösheten är särskilt hög. Även statsmakterna bör i ökad utsträckning genom exempelvis en lämpligt utformad skatte- och avgiftspolitik uppmuntra arbetsgivare att anställa äldre arbetskraft.

Av anförda skäl finner vi att den föreslagna lagstiftningen ej bör genomföras. Ytterligare överväganden beträffande de äldres sysselsättningsmöjligheter bör i stället ske i samverkan mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter samt i utredningen rörande ökad anställningstrygghet.

Aberopande det anförda hemställes

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 107 måtte besluta

att lagen om anställningsskydd för vissa arbetstagare skall gälla intill dess vederbörande erhåller ålderspension enligt lagen om allmän försäkring,

att med avslag å förslaget till lag om vissa åtgärder för att främja sysselsättning av äldre arbetstagare på den öppna arbetsmarknaden uttala att i enlighet med vad i motionen anförts ytterligare överväganden beträffande den äldre arbetskraftens sysselsättning bör ske i samverkan mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter.

Stockholm den 11 maj 1971

GÖSTA BOHMAN (m)

BLENDALJUNGBERG (m)

STAFFAN BURENSTAM LINDER (m)

TAGE MAGNUSSON (m)

i Borås

CARL ERIC HEDIN (m)

N. YNGVE NILSSON (m)

i Trobro

ALLAN HERNELIUS (m)

PER PETERSSON (m)

i Gäddvik

ASTRID KRISTENSSON (m)

G. IVAR VIRGIN (m)

ERIC KRÖNMARK (m)